

NORGES HØYESTERETT

Den 20. oktober 2023 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Bull, Arntzen og Høgetveit Berg i

HR-2023-1994-U, (sak nr. 23-128319STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Birte Hansen Nordgård)

B (advokat Ole Morten Olli Sara)

mot

Påtalemyndigheten

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder straffesak om ulovlig jakt.
- (2) A og B ble ved tiltalebeslutning 16. desember 2022 tiltalt for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd, jf. straffeloven § 15, for å ha skutt og drept en totalfredet andefugl – en sjørre – eller medvirket til dette, samt for innen en avstand av to kilometer fra land å ha drevet jakt fra motorbåt, eller medvirket til dette, jf. viltloven § 21 andre ledd, jf. straffeloven § 15. A ble dessuten tiltalt for overtredelse av straffeloven § 170, for å ha drevet jakt til tross for at han var fradømt retten til å jakte i den aktuelle perioden.
- (3) Sis- ja Nuorta-Finnmárkkku diggegoddí - Indre og Østre Finnmark tingrett avsa 2. mars 2023 dom hvor de to tiltalte ble frifunnet. Tingretten anså det ikke tilstrekkelig bevist at anda som ble skutt, var en sjørre, eller at det var de to tiltalte som hadde jaktet fra båten. Dommen ble avsagt delvis under dissens, da fagdommeren anså det tilstrekkelig bevist at B var en av jegerne i båten.
- (4) Påtalemyndigheten anket og Hålogaland lagmannsrett avsa 23. juni 2023 dom med slik domsslutning:
 - «1. A, født 00.00.1994, dømmes for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd, jf. straffeloven § 15, og for overtredelse av viltloven § 56, jf. § 21 andre ledd, jf. straffeloven § 15, og straffeloven § 170, sammenholdt med straffeloven § 79 bokstav a, straffeloven § 79 bokstav b og straffeloven § 39 tredje ledd, til fengsel i 45 – førtifem – dager. Straffen er en fellesstraff med den betingede delen av Hålogaland lagmannsretts dom 10. februar 2021.

2. A, født 00.00.1994, dømmes til tap av retten til å utøve jakt i en periode på 2 – to – år.
3. B, født 00.00.1993, dømmes for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd, og viltloven § 56, jf. § 21 andre ledd, jf. straffeloven § 15, sammenholdt med straffeloven § 79 bokstav a, til fengsel i 30 – tretti – dager.
4. B, født 00.00.1993, dømmes til tap av retten til å utøve jakt i en periode på 2 – to – år.»

- (5) Også denne dommen er avsagt under dissens, da en av meddommerne ikke fant det tilstrekkelig bevist at A var en av de to som jaktet.
- (6) A og B har anket til Høyesterett.
- (7) Anken fra A gjelder lovanvendelsen under skyldspørsmålet for tiltalepostene I, II og III og straffeutmålingen. Han har også begjært oppfriskning for å anke over saksbehandlingen.
- (8) B har anket lovanvendelsen og bevisvurderingen under skyldspørsmålet, subsidiært straffutmålingen.
- (9) *Påtalemyndigheten* har for det vesentlige sluttet seg til lagmannsrettens dom, både i resultat og begrunnelse.
- (10) *Høyesteretts ankeutvalg* viser til at begge de tiltalte ble frifunnet i tingretten, men domfelt i lagmannsretten. De har derfor ankerett til Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Ankene kan i slike tilfeller bare nektes fremmet dersom utvalget enstemmig finner det klart at ankene ikke kan føre frem. En eventuell ankenektelse må begrunnes, jf. § 323 andre ledd andre punktum.
- (11) Utvalget behandler først anken fra A.

Tiltalens post I

- (12) A anfører for det første at han ut fra det faktum lagmannsretten har funnet bevist, ikke kan dømmes for medvirkning til overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 15 første ledd, jf. straffeloven § 15. Utvalget er ikke enig i dette.
- (13) Lagmannsrettens bestemmende flertall har funnet følgende faktum bevist:

«A og B [satte ut] om lag klokka 20.45 fredag 28. mai 2021 [...] fra leirplassen med båt og påhengsmotor, krysset elva og gikk på land i området der kjøretøyene var parkert, hvor de kort tid etter gikk om bord i båten og førte den målrettet mot en and som lå i elva om lag 350 meter videre oppstrøms. A var fører av båten, og satt bakerst. Da de nærmet seg anda dykket den. Begge fant frem hvert sitt gevær, A sakket båtens fart, og da anda dukket opp igjen på overflaten, skjøt B den med en hagle. B plukket anda – en sjørre – opp av vannet og holdt den på utsiden av båten, som ble ført over til andre siden av elva, hvor leiren lå.»

- (14) Det fremgår klart av domsgrunnene at A medvirket til handlingen. Han førte båten «målrettet» mot anda og «fant frem» sitt gevær da de nærmet seg og anda dykket. Han «sakket båtens fart» før B skjøt. Det beskrevne hendelsesforløpet viser at A og B var sammen

om å jakte på anda. Utvalget finner ut fra det beskrevne at A uten tvil medvirket både fysisk og psykisk til at den ble skutt. Utvalget kan ikke se at det var nødvendig å problematisere medvirkningsspørsmålet ut over lagmannsrettens relativt utførlige beskrivelse av selve hendelsesforløpet. Saksforholdet kan ikke sammenlignes med Rt-1948-894, som A har vist til.

- (15) Utvalget bemerker for øvrig at skyldkravet i naturmangfoldloven § 75 er forsett eller uaktsomhet. Om dette uttaler lagmannsretten følgende om de tiltalte:

«Flertallet finner ikke grunnlag for å konstatere at B visste at han skjøt en sjøorre, som var fredet, men han er i alle fall sterkt å bebreide for ikke å ha hatt et forsvarlig grunnlag for å vurdere hvilken art han sto overfor før han bestemte seg for å skyte, jf. HR-2022-666-A avsnitt 24. Han handlet grovt uaktsomt, og det subjektive vilkåret for straff er også oppfylt. A utviste straffbar medvirkning til handlingen, jf. straffeloven § 15. Begge siktede blir følgelig å domfelle for tiltalen post I.»

- (16) Medvirkningsansvar etter straffeloven § 15 gjelder i utgangspunktet også straffebud som rammer uaktsomme overtredelser. Da det ikke er bestemt noe annet i tilknytning til naturmangfoldloven § 75, er det følgelig tilstrekkelig for domfellelse at A har vært uaktsom med hensyn til at det var sjøorre som ble skutt. Dette synes ikke å være bestridt.
- (17) Selv om lagmannsretten med fordel kunne ha omtalt As uaktsomhet, finner utvalget det ut fra sammenhengen i det faktum som er beskrevet, klart at A i det minste handlet uaktsomt da han medvirket til at sjøorren ble skutt. I HR-2022-666-A, som forsvarer viser til, fremgår det i avsnitt 20 at utgangspunktet for aktsomhetsvurderingen er «det grunnleggende kravet om at en jeger må være i stand til å identifisere det viltet han ønsker å felle». Dette presiseres slik i avsnitt 24: «Dersom jegeren ikke kan identifisere dyret, skal han avstå fra å felle det». En jeger plikter å vite hvilke arter det er tillatt å jakte på.
- (18) A anfører videre at det er en del av samisk sedvane å jakte på sjøorre, noe utvalget kommer tilbake til.

Tiltalen post II

- (19) A har videre anført at forbudet i viltloven § 21 andre ledd mot å drive jakt innen en avstand av to kilometer fra land rammer kystjakt på vilt, men ikke jakt i vassdrag, og at han følgelig ikke kan dømmes for overtredelse av viltloven § 56, jf. § 21 andre ledd, jf. straffeloven § 15.
- (20) Som det fremgår av viltloven § 21 andre ledd første punktum, er det forbudt å jakte fra motorbåt innenfor en avstand av to kilometer fra land. Etter ordlyden i bestemmelsen er forbudet ikke avgrenset til «sjø». Henvisningen i Prop.161 L (2012–2013) side 24 til at man med ordet «sjø» mener et område av saltvann, ikke ferskvann, retter seg uttrykkelig bare mot unntaksbestemmelsen i andre ledd andre punktum, som gir anledning til å benytte motorbåt for å ettersøke påskutt sjøfugl «i sjø». Utvalget finner det klart at andre ledd første punktum ikke gir rett til å drive jakt fra motorbåt i ferskvann.
- (21) Når det gjelder forholdet til lov om motorferdsel i utmark og vassdrag, nøyer utvalget seg med å vise til § 4 første ledd bokstav c der det eksplisitt fremgår at jakt og fangst ikke omfattes av de formål som er unntatt fra motorferdselforbudet i lovens § 3.
- (22) A anfører videre at det er en del av en modernisert samisk sedvane å bruke motordrevet båt ved utøvelsen av lodden, som er et samisk uttrykk for andejakt om våren. Utvalget kommer tilbake til dette.

Tiltalen post III

- (23) A anfører at han ikke har overtrådt straffeloven § 170, som retter seg mot den som opptrer i strid med forbud fastsatt av domstol. Det er ikke omtvistet at A etter Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse HR-2021-863-U var fradømt retten til å utøve jakt i ett år, regnet fra 21. april 2021. Det gjøres imidlertid gjeldende at lagmannsretten i saken her ikke har konkretisert hvilken handling som utgjør jakthandlingen.
- (24) Utvalget nøyer seg med å vise til bemerkningene i tilknytning til tiltalens post I, der det fremgår at A og B var sammen om å drive jakt. Så lenge jakten innebar å skyte fugl, er det av underordnet betydning hvem av dem som skjøt.

Oppsummering

- (25) Så langt kan utvalget ikke se at det er feil ved lagmannsrettens lovanvendelse hva gjelder domfellelsen for tiltalens post I, II og III. A har ut fra det samlede faktum som er funnet bevist, uaktsomt medvirket til at sjørøren ble skutt. Han har derved også drevet jakt fra motorbåt nærmere land enn to kilometer, og i strid med forbud fastsatt av en domstol.

Betydningen av samisk sedvane

- (26) A har anført at samisk sedvane og kulturuttrykk innebærer at verken naturmangfoldloven eller viltloven kan anvendes etter sin ordlyd i denne saken. Betydningen av samisk sedvane var ikke påberopt for lagmannsretten, og følgelig ikke behandlet der.
- (27) Utvalget behandler anførselen samlet for naturmangfoldloven og viltloven.
- (28) Forholdet mellom sedvaner hos urfolk og nasjonale lover og forskrifter reguleres av ILO-konvensjonen nr. 169 artikkel 8. Punkt 1 og 2 lyder slik:
- «1. In applying national laws and regulations to the peoples concerned, due regard shall be had to their customs or customary laws.
 2. These peoples shall have the right to retain their own customs and institutions, where these are not incompatible with fundamental rights defined by the national legal system and with internationally recognised human rights. Procedures shall be established, whenever necessary, to resolve conflicts which may arise in the application of this principle.»
- (29) Bestemmelsen er tidligere behandlet av Høyesterett i HR-2008-2183-A, som gjaldt slakting av tamrein uten forutgående bedømmelse. Spørsmålet var om dette var beskyttet av ILO-konvensjonen. Det ble i dommen uttalt at det må foretas en avveining av sedvanens innhold og kvalitet opp mot behovet for den nasjonale regelen og de interesser som ligger til grunn for denne.
- (30) A er tidligere domfelt for å ha skutt and utenom jaktperioden. Denne saken ble behandlet i ankeutvalget i 2021. I den begrunnede ankenektelsen HR-2021-863-U fant utvalget at hensynene som ligger bak begrensningene i jakttiden måtte veie tyngre enn at det etter samisk sedvane var en noe mer fleksibel og lengre jaktperiode enn det som fulgte av forskriften. Hensynet til samisk sedvane kunne følgelig ikke lede til at det var straffritt å jakte utenfor tillatt jaktperiode. Avgjørelsen er i tråd med Rt-1988-377.

- (31) Slik utvalget ser det, er det minst like sterke hensyn som taler mot straffrihet i denne saken, som gjelder en fredet fugleart. Sjørørrer er rødlistet både i Norge og internasjonalt fordi bestanden er sårbar.
- (32) A har anført at sjørørrer er en av de fugleartene som tradisjonelt inngår i lodden, det vil si i tradisjonell samisk andejakt om våren. I den såkalte loddenutredningen fra 2021, «Lodden – en kulturbærende sedvane i Guovdageaidnu», står det at mange av dem som driver slik jakt, mener at sjørørrer ikke bør jaktes på før bestanden har tatt seg opp. Utvalget har vanskelig for å se at det skal være i strid med samisk sedvane å håndheve forbud mot jakt på en sårbar andebestand. Hensynet til å bevare bestanden må sees i et langsiktig perspektiv, og det finnes andre andearter som det i Kautokeino kommune er tillatt å jakte på om våren.
- (33) Utvalget kan heller ikke se at jakt fra motorbåt nærmere land enn to kilometer ikke kan straffesanksjoneres fordi forbudet er i strid med et modernisert samisk kulturuttrykk. Loddenutvalget beskriver hvordan andejakten tradisjonelt foregår, og det vanlige synes å være at endene skytes fra land. Hvordan det forholder seg med henting av døde eller skadeskutte ender i vannet, er det ikke nødvendig å gå inn på i saken her.
- (34) Ankeutvalget finner etter dette at de hensyn som ivaretas av de aktuelle bestemmelsene i naturmangfoldloven og viltloven, veier tyngre enn hensynet til de formene for samisk sedvane og kulturuttrykk som A har vist til. Overtredelsene beskrevet i tiltalens post I og II kan følgelig straffes.

Straffutmåling

- (35) A har anført at straffen er for streng.
- (36) Lagmannsretten tok utgangspunkt i en straff på 60 dager som en felles straff med den betingete delen av Hålogaland lagmannsretts dom 10. februar 2021, hvor A ble dømt til 14 dager betinget fengsel med en prøvetid på to år. Hensyntatt lang saksbehandlingstid ble straffen fastsatt til fengsel i 45 dager.
- (37) Lagmannsretten har tatt utgangspunkt i relevant rettspraksis, herunder HR-2016-1253-A. Sammenholdt med HR-2022-666-A, HR-2021-863-U og de skjerpene omstendigheter som lagmannsretten viser til, kan utvalget ikke se at det foreligger noe åpenbart misforhold mellom den straffbare handlingen og straffen, jf. straffeprosessloven § 344.

Rettighetstap

- (38) A har endelig anført at hans handlinger ikke har slik tilknytning til ulovlig jakt at rettighetstap bør idømmes.
- (39) Utvalget viser til drøftelsen av post I og post III over, og finner det klart at vilkåret for å frata A retten til å utøve jakt foreligger etter straffeloven § 56 første ledd bokstav b, og at slikt tap bør idømmes i en periode på to år.

Anken fra B

- (40) B har anført at det foreligger feil ved lovanvendelsen og saksbehandlingen fordi bevisene dommen bygger på, ikke er tilstrekkelige til domfellelse. Utvalget bemerker at argumentasjonen i hovedsak retter seg mot lagmannsrettens bevisvurdering under skyldspørsmålet, som Høyesterett ikke kan prøve, jf. straffeprosessloven § 306 andre ledd. Etter utvalgets syn oppfyller lagmannsrettens begrunnelse de krav til domsgrunner som følger av straffeprosessloven § 40 fjerde ledd.
- (41) Videre har B anført at straffen er uforholdsmessig streng.
- (42) Lagmannsretten tok utgangspunkt i fengsel i 45 dager. Det ble lagt vekt på at jakten på fredet and skjedde fra motorbåt nærmere land enn to kilometer, og at B tidligere har vedtatt forelegg for bruk av hagle til mer enn to skudd ved jakt eller felling. Hensyntatt lang saksbehandlingstid fastsatte lagmannsretten en straff på 30 dager.
- (43) Utvalget viser til det som tidligere er sagt om utgangspunktet for straffutmålingen, og konkluderer på den bakgrunn med at det heller ikke for B foreligger et åpenbart misforhold mellom den straffbare handlingen og straffen etter straffeprosessloven § 344.
- (44) Høyesteretts ankeutvalg finner det på denne bakgrunn enstemmig klart at ankene ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. Ettersom ankeutvalget enstemmig også finner at ankene ikke gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, gis det ikke samtykke til ankebehandling, jf. § 323 første ledd andre punktum.

S L U T N I N G

Ankene tillates ikke fremmet.

Wenche Elizabeth Arntzen
(sign.)

Henrik Bull
(sign.)

Borgar Høgetveit Berg
(sign.)